

Panorama knih

Příběh vzdělávání a vědy ve střední Evropě*

Oficiálně byla recenzovaná publikace prezentována akademické veřejnosti 10. prosince roku 2009 na slavnostním shromáždění v prostorách Fakulty sociálních studií, kde byla i pokřtěna. Monumentální dílo autorské dvojice Lukáše Fasory a Jiřího Hanuše představovala koordinátorka vydání PhDr. Alena Mizeřová za přítomnosti Jeho Magnificence rektora Petra Fialy a několika bývalých rektorů Masarykovy univerzity.

Již při prvním setkání s touto knihou získává čtenář pocit seriózního díla. Její exteriér prozrazuje, že vnější podobu utvářel zkušený a nápaditý grafik. Rostislav Vaněk se nechal inspirovat obrazem Vladimíra Kokolij *Keř* a stěžejní partie obrazu využil k vizuálně, výtvárně a barevně působivému pokrytí knižní vazby. Také po stránce polygrafické má publikace vysokou úroveň. Úvodní listy s promyšleně volenými fotografickým pohledy do nejnovějšího architektonického souboru Masarykovy univerzity vtahují čtenáře do živé současnosti. Reprezentativní charakter získává publikace nejen jako knižní artefakt tištěný na velmi kvalitním křídovém papíru, ale především díky bohaté sérii uvážlivě volených černobílých fotodokumentů a vícebarevných celostránkových fotografických reprodukcí. Obsah knihy je členěn účelně, přehledně a s estetickým citem.

Když byli L. Fasora a J. Hanuš vyzváni rektorem univerzity, aby se ujali zpracování vývoje Masarykovy univerzity, byli oba autoři postaveni před nelehký úkol. Nesnadný by byl i v případě, kdyby měli na mravenčí historografické hledání a pátrání dostatek času. Jestliže však měly být výsledky jejich bádání zveřejněny již v roce 90. výročí založení univerzity, tedy během asi dvou let, nebylo snadné tomuto úkolu dostát. Byla to však výzva, které by neodolal žádný tvořivý duch.

Stavět pomník žijícím – byť sebevíc významným a zasloužilým – je veřejností vnímáno jako něco nepatřičného a nevkusného. Pomníky, pomníčky, sochy a sloupy mají při-

pomenout (a pokud možno dlouho připomínat) činy a zásluhy osobnosti nebo významné instituce či realie. Protože mají přetrvat věky, stavějí se z materiálů odolných. Posuzovanou publikací koncipovali její autoři tak velkoryse, že do ní vložili i příznaky monumentálního „pomníku“. Výsledky svého nepříliš dlouhého, ale o to intenzivnějšího historického bádání o naší alma mater uložili do publikace, která má předpoklady zapsat se do paměti současníků a být zdrojem poučení a povzbudit je v jejich nesnadné práci při hledání a objevování dosud nepoznaného.

Povahou svého pojednání může jejich dílo plnit hned několik funkcí. V prvé řadě předkládá v široce rozevřeném pohledu akademické a kulturní veřejnosti obraz historického vývoje univerzity jako vzdělávací, vědecké, výzkumné a kulturní instituce. Současně tím také otevírá diskusi o podmínkách a možných výhledech univerzitního vzdělávání v kontextu českých moderních dějin a soudobého evropského uspořádání. A konečně v souvislosti s 90. výročí vzniku univerzity plní i funkci reprezentační a oslavnou.

Kniha je členěna do šesti stěžejních kapitol, jejichž názvy pomohou čtenáři orientovat se v jejím obsahu:

1. Na cestě ke druhé české univerzitě
2. Proměny hospodaření a organizace
3. Ve věru politických událostí
4. Zápas o kontinuitu vědecké práce
5. Učitelé a studenti
6. Univerzita v šiti vnějších vztahů

Nejdůkladněji je pojednána oblast ekonomických daností a organizačních záležitostí souvisejících se vznikem a následným fungováním univerzity. Státní model jejího financování tak výrazně ovlivňoval (a stále ovlivňuje) orientaci univerzity ve vzdělávací a vědecko-výzkumné sféře, a to se všemi důsledky rozpínajícího se byrokratického aparátu, který brzdi nekomerční oblasti výzkumu.

Obdobně i politické klima v každé etapě vývoje univerzity rozhodujícím a mnohdy limitujícím způsobem určovalo směr a dění na univerzitě. Ideologické tlaky nacistického a komunistického totalitního režimu ztrpčova-

ly život akademických pracovníků (nejen funkcionářů), protože je uváděly v obtížně řešitelná dilemata nejen v oblasti vědní a mravní, ale i ve sféře osobní a existenční. Některí z nich, buď fyzicky a psychicky méně odolnější, nebo morálně pevnější, situaci nezvládli a řešili ji rezignací a dobrovolným odchodem nejen z univerzity, ale mnohdy i z tohoto světa.

Publikace je vybavena řadou průvodních, velmi potřebných a čtenářsky užitečných přehledů: poznámkovým aparátem členěným ve shodě s kapitolami do šesti oddílů, chronologickým přehledem nejvýznamnějších událostí v životě univerzity (historické kalendárium), soupisem rektorů Masarykovy univerzity včetně jejich funkčního období a jmeným seznamem osobností, jimž univerzita udělila čestný doktorát, a to v chronologické posloupnosti počínaje rokem 2009 a s uvedením jejich vědního oboru. Spis uzavírá jmenový rejstřík a resumé v anglickém jazyce.

Autorům se při prodírání „houštinami“ nepočtené sumy historických faktů podařilo neulpívat na jednotlivostech a „neutopit se“ v minulosti. Prokázali schopnost odlišit provádky od podružného a postihnout tak tendence určující směr vývoje. Odevzdali do tisku excelentní dílo, které dělá čest jak jim samým, tak i Masarykové univerzitě. Text je psán kultivovaným a vyříbeným odborným jazykem svědčícím i o jejich dovednosti vyjadřovat se věcně a výstižně i pro nehistoriky. Také z hlediska stylistického má dobrou úroveň. Škoda, že toto jedinečné dílo hyzdí některé věcné nepřesnosti a jazykové neobratnosti.

Co by podle mého názoru v tak široce koncipovaném díle, které bude nepochybně řadou let reprezentovat brněnskou univerzitu i mimo hranice naší země, chybět nemělo? Především celkový, souhrnný a hlavně přehledný obraz Masarykovy univerzity v době současné, kdy se koruna jejího stromu rozkošatěla do šífe, kterou nikdy předtím neměla. A protože to, čím univerzita žije a čím se prezentuje, se odehrává především na jejích fakultách a nejzajímavějších výhoncích fakultních – v ústavech a na katedrách, mohla by být v knize publikována nejen struktura univerzity a všech jejích fakult, ale i jejich kateder a ústavů. Nepochybně, že čtenáři by uvítali, kdyby se v této souvislosti dozvěděli, kterými vědními obory se

ta která fakulta profiluje, a jmenovitě i to, které osobnosti garantují jejich úroveň a jaké je jejich vědecké zaměření. Jmenný rejstřík stávajících děkanů a jejich předchůdců, ale i rejstřík profesorů působících v uplynulých letech na těchto fakultách by tak posílily dokumentační hodnotu tohoto jedinečného díla.

Na recenzované knize oceňuji nejen úsilí vynaložené na vyhledávání historického materiálu, ale především profesní zdatnost obou autorů, díky níž se jim dařilo interpretovat zjištěná fakta s přehledem a potřebným nadhledem, a to vždy v širokém kontextu evropské vědy a kultury. Nejen jim, ale všem, kdo se na konečné podobě knihy podíleli, patří obdiv a dik čtenářů.

V. SPOUSTA

* Lukáš Fasora a Jiří Hanuš: *Masarykova univerzita v Brně. Příběh vzdělávání a vědy ve střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 271 s.

Strouhal Eugen; Němečková Alena: Trpěli i dávní lidé nádory?*

Když se ptávám, čeho se lidé nejvíce bojí, dostávám nejčastěji odpověď – rakoviny. Každý máme ve své bezprostřední blízkosti někoho, kdo této zhoubné chorobě podlehl a kdo s ní zápasí. Zhruba jedna čtvrtina nemocných nerovný boj prohrává. Není to nemoc pouze dospělých, trpí jí i děti. V době, než vznikl obor dětské onkologie, většina dětí umírala. Dnes se jejich vyhléditelnost pohybuje už kolem 80 %.

Proč takový úvod k paleopatologické práci? Protože je zaměřena na nádorové i zhoubné onemocnění, které se vyskytuje u rostlin, u zvířat i u lidí, a protože přináší překvapivé informace o této „tiché“ nemoci z dávné minulosti. Tichá je proto, že dává o sobě vědět v době, kdy už ovládla organismus takovou silou, které se tělo neumí bránit. Protože rakovina představuje různorodý soubor několika set nemocí, léčí se špatně.